

KLASIFIKACE HLÁSEK

samohlásky vs. souhlásky

rozdíly z několika hledisek:

- hledisko postavení ve slabice
- hledisko akustické (tóny vs. šumy)
- hledisko artikulační (rezonance v nadhrtanových dutinách vs. překážka nebo úžina, kterou rozrazí či jí prochází výdechový proud)

Respirační (dýchací) orgány

Důležitými orgány, které zajišťují vzduchové zabezpečení artikulace, jsou respirační orgány. Respirační orgány tvoří plíce a průdušnice. Při artikulaci využívá čeština výdechový proud, který umožňuje tvorbu jak samohlásek, tak souhlásek.

Hlasové orgány

Jsou uloženy v hrtanu. Základem hlasového ústrojí jsou dva hlasové valy pokryté sliznicí, tzv. hlasivky. Hlasivky jsou tvořeny pružnými blánami přirostlými k prstencovému svaly, který se může rozšiřovat a zužovat.

Charakteristika hlasu

Na základní charakteristiku hlasu má zásadní vliv délka hlasivek – čím jsou hlasivky kratší, tím rychleji kmitají a běžný mluvní hlas je vyšší. Dále ji mohou ovlivňovat hormonální změny, proměny napětí hlasivek, tlak výdechového proudu vzduchu, práce svalů hrtanu atp.

Artikulační orgány

- nadhrtanové rezonanční dutiny
 - hrdelní
 - ústní
 - nosní
- vlastní mluvidla

Mluvidla

- jazyk
- rty
- zuby
- dásně
- tvrdé patro
- měkké patro
- čípek
- spodní čelist

Klasifikace českých samohlásek

– podle vertikálního a horizontálního postavení jazyka a podle délky

	přední	střední	zadní
vysoké	i, í		u, ú
středové	e, é		o, ó
nízké		a, á	

Klasifikace českých souhlásek

– podle způsobu artikulace

- závěrové
- úžinové
- polozávěrové

– podle místa artikulace

- obouretné
- retozubné
- předodásňové
- zadodásňové
- tvrdopatrové (předopatrové)
- měkkopatrové (zadopatrové)
- hrtanové

– podle zapojení hlasu

- znělé
- neznělé

– podle zapojení dutiny nosní

- ústní
- nosové

Abychom od sebe odlišili úžinové souhlásky, které vznikají na předních dásních, specifikujeme je ještě dále:

- souhláska l bývá specifikována jako laterála/boková souhl. (výdechový proud prochází po bocích jazyka)
- souhláska r bývá charakterizována jako vibranta/kmitová souhl. (vibruje špička jazyka)

